

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1917 kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen m. m.

Närvarande: herrar Lindhagen, Stärner, greve Spens, Petrén, Dahl*, Valerius Olsson*, Lars Olsson, Permansson, Fant, Schotte*, Pettersson i Bjälbo*, Persson i Norrköping, Gustafsson i Örebro, Holmdahl*, Rehn* och Lindqvist i Kosta.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom den 30 december 1916 dagtecknad proposition, nr 35, vilken hänvisats till lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1:o) **Lag**

om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 5 kap. 3 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Har brott blivit begånget av någon, som fyllt femton, men ej aderton år, och dömes han härför till böter eller till fängelse i högst ett år eller till straffarbete i högst sex månader; må domstolen, där den brottsliges sinnesbeskaffenhet och omgivning samt graden av hans förståndsutveckling prövas sådant föranleda, förordna, att han skall, i stället för att undergå det ådömda straffet, insättas i allmän uppfostringsanstalt.

Förekomma på en gång till verkställighet sådant förordnande och annat tidigare meddelat beslut, varigenom samma person blivit dömd till straff, skall detta straff anses inbegripet i förordnandet, därest straffet utgöres allenast av böter. Lag samma vare, så framt genom beslutet ålagts fängelse eller straffarbete samt de förskyllda straffen tillsammans ej uppgå till mera än fängelse i ett år eller straffarbete i sex månader.

Inträffar sådant fall, att meddelat förordnande, enligt vad särskilt stadgas, är förfallet, gälle om det ådömda straffets förening eller sammanläggning med annat straff och om dess verkställande vad eljest är föreskrivet.

Denna lag träder i kraft den -dag Konungen förordnar.

och

2:o) Lag

om ändrad lydelse av 4, 5, 6, 8 och 10 §§ i lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran.

Häri genom förordnas, att 4, 5, 6, 8 och 10 §§ i lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran skola erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Har minst ett år förflutit, sedan elev blivit i allmän uppfostringsanstalt intagen, äge anstaltens styrelse, därest sådant finnes för eleven

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 9 saml. 30 häft. (Nr 34—35).

gagneligt, tills vidare eller för viss tid överlämna honom till enskild vård och tillsyn eller anställa honom i tjänst eller yrke. Sådan åtgärd må ock tidigare vidtagas, om särskilda omständigheter det föranleda, och den myndighet, som över anstalten äger uppsikt, därtill samtycker.

Då elev sålunda överlämnas till enskild vård och tillsyn eller anställs i tjänst eller yrke, skall förbehåll göras om rätt för anstaltens styrelse att när som helst återtaga eleven; och vare styrelsen skyldig återtaga honom, om hans uppförande eller annat förhållande därtill föranleder.

Bliver elev sjuk och kan han ej å anstalten erhålla erforderlig vård, må styrelsen föranstalta om hans intagande å sjukvårdsinrättning, där han kan åtnjuta sådan vård. Kvinnlig elev, som befinnes vara havande, äger styrelsen överlämna till enskilt hem eller inrättning, där lämplig vård kan beredas.

Över elev, som vistas utom anstalten, skall styrelsen öva tillsyn. För sådant ändamål äger styrelsen påkalla biträde av prästerskap, kommunal- eller polismyndighet.

5 §.

Då i allmän uppfostringsanstalt intagen elev vunnit nödig stadga i sinnesriktning och uppförande, skall han från anstalten utskrivas. Utan särskilt tillstånd av den myndighet, som över anstalten äger uppsikt, må dock utskrivning ej ske, förr än två år efter det eleven intogs i anstalten.

Senast då elev uppnått tjuuguett år, skall han utskrivas från anstalten.

6 §.

Under den tid, elev är vid allmän uppfostringsanstalt inskriven, stånde han under dess styrelses och föreståndares husbondevälde samt vare underkastad disciplinär bestraffning av dem.

Styrelsen har att för elev, som utskrives, utse första anställningen, vilken eleven icke äger att utan styrelsens tillstånd lämna, innan han fyllt tjuuguett år.

8 §.

Varder någon, sedan domstol förordnat om hans insättande i allmän uppfostringsanstalt, men innan han från anstalten utskrivits, övertygad att hava begått annat brott, vare förordnandet förfallet.

Förekomma på en gång till verkställighet sådant förordnande och

annat beslut, varigenom samma person blivit dömd till straff, vare förordnandet ock förfallet, så framt genom beslutet ålagts fängelse eller straffarbete samt de förskyllda straffen tillsammans uppgå till mera än fängelse i ett år eller straffarbete i sex månader.

10 §.

Allmän uppfostringsanstalt äger att för elevs vård och underhåll av elevens egna medel eller hos hans föräldrar uttaga gottgörelse intill ett belopp av 40 öre för varje dag, eleven vårdats vid anstalten eller utom anstalten på grund av åtgärd enligt 4 § 3 mom., dock icke för längre tid än till dess eleven uppnått aderton år. För kostnad, som anstalten fått vidkännas för elevs vård och underhåll utom anstalten till följd av åtgärd, som avses i 4 § 1 mom., äger anstalten rätt till dylik gottgörelse, dock ej med högre belopp än 30 öre för varje dag. För vad av förenämnda gottgörelse ej kan utfås, äge anstalt, som ej upprättats av staten, undfå ersättning av statsmedel.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1917 utom såvitt angår den ändrade lydelsen av 8 § i lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran, i vilken del lagen träder i kraft den dag Konungen förordnar. Å elev, om vilkens intagande i allmän uppfostringsanstalt förordnande meddelats före den 1 juli 1917, skola dock 5 och 6 §§ icke i sin genom denna lag ändrade lydelse äga tillämpning.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande förslag, hänvisar propositionen till fattigvårdslagstiftningskommitténs den 2 december 1915 avgivna betänkande med förslag till lag om ändring av 5 kap. 3 § strafflagen m. fl. författningar.

De uti propositionen föreslagna ändringarna i 5 kap. 3 § strafflagen och 8 § i lagen den 27 juni 1902 äro sådana, som betingas av kommitténs hemställan att utsträcka rätten för domstol att förordna om minderårigs insättande i allmän uppfostringsanstalt från de fall, då minderårig

*Ändringarna
i 5 kap. 3 §
strafflagen
och 8 § i lagen
den 27 juni
1902.*

dömts till böter eller fängelse i högst sex månader, till de fall, då minderårig dömts till böter eller fängelse i högst ett år eller straffarbete i högst sex månader.

I sitt betänkande omförmåler kommittén, att vid riksdagen år 1909 väcktes inom andra kammaren en motion (nr 18), i vilken med hänvisning till de goda resultat, som vunnits genom minderåriga förbrytares intagande i allmän uppfostringsanstalt, hemställdes om sådan ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen, att domstols rätt att meddela förordnande om insättning i allmän uppfostringsanstalt måtte utsträckas även till de fall, då brottet, som den minderåriga begått, belades med straffarbete i högst 6 månader. På hemställan av lagutskottet, till vilket motionen hänvisades, beslöt riksdagen att i anledning av motionen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i vad mån ändring skulle kunna ske av 5 kap. 3 § strafflagen, i syfte att där omförmälda unga förbrytare måtte i större utsträckning än för närvarande är medgivet kunna insättas i allmän uppfostringsanstalt, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill en dylik utredning kunde föranleda. Denna riksdagsskrivelse, dagtecknad den 16 mars 1909, hade därefter överlämnats till kommittén med uppdrag att verkställa vidare utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med därav föranlett förslag.

I kommitténs med anledning härav avgivna nu ifrågavarande betänkande har kommittén om den genom riksdagens skrivelse väckta frågan anført följande:

»Redan vid förarbetena till den hos oss nu gällande lagstiftningen i ämnet väcktes fråga om intagande i allmän uppfostringsanstalt jämväl av unga personer, som dömts till straffarbete. Vid behandling inom högsta domstolen av förslaget till ändringar i 5 kap. strafflagen uttalade sig sex av de i förslagets granskning deltagande justitieråden för utsträckning av det föreslagna stadgandet därhän, att detsamma skulle kunna tillämpas vid olovligt tillgrepp, oavsett att brottet vore belagt med straffarbete. Under det en av dessa ledamöter ville begränsa bestämmelsen till vanliga tjuvnadsbrott, ansågo de övriga, att tvångsuppfostran ej borde vara utesluten ens vid lindrigare fall av inbrottsstöld. Det framhölls, att det, åtminstone i de större städerna, var just bland sådana unga förbrytare, vilka förövat olovligt tillgrepp, som man oftast anträffade för tvångsuppfostran lämpade personer, samt att dessa mer än andra vore utsatta för återfall, vadan det syntes högeligen önskvärt, att de kunde erhålla den hjälp till åstadkommande av ändrad sinnesriktning, som vistelsen i en uppfostringsanstalt

måste giva. Den ledamot av högsta domstolen, som ej deltog i nyssnämnda anmärkning mot lagförslaget, ville sätta högsta åldersgränsen för intagande i uppfostringsanstalt till 16 år, men ansåg, att i sådant fall begränsningen i fråga om brottets beskaffenhet kunde sättas så högt, att endast brott, för vilka allmänna straffminima uppginge till minst ett eller två års straffarbete, undantoges.

Föredragande departementschefen anförde vid ärendets behandling inför Kungl. Maj:t att, ehuru en så utsträckt tillämpning av tvångsuppfosteringssystemet, som förordats av högsta domstolens flesta ledamöter, även efter departementschefens mening antagligen skulle visa sig fördelaktig, det dock, med hänsyn till de kostnader, som härigenom komme att förorsakas, för det dåvarande icke borde föreslås någon ändring i det angivna syftet. Efter att hava redogjort för de beräknade kostnaderna för de anstalter, som erfordrades enligt förslaget, samt det ytterligare antal platser, vilka skulle bliva nödiga med den föreslagna utvidgningen, framhöll departementschefen, att kostnaderna för inrättandet och underhållet av så många uppfostringsanstalter uppenbarligen skulle bliva större, än att erforderliga medel lämpligen kunde av riksdagen på en gång begäras, varjämte det med fog kunde ifrågasättas, om det vore tillrädligt att, innan någon praktisk erfarenhet här i landet vunnits om det nya systemets verkningar, inrätta så många anstalter. Lämpligare syntes det departementschefen i alla avseenden bliva att först efter det sådan erfarenhet vunnits vidare fortgå på den inslagna vägen.

I den skrivelse den 15 maj 1902, vari riksdagen meddelade, att den med vissa ändringar antagit Kungl. Maj:ts förslag, yttrades bland annat, att riksdagen även för sin del vore övertygad om att tvångsuppfostern i många fall skulle vara synnerligen ändamålsenlig gentemot minderåriga förövare av tjuvnadsbrott samt andra personer mellan 15 och 18 år, vilkas brott icke kunde försonas med lägre straff än straffarbete. Riksdagen, som vidare ifrågasatte, huruvida icke domstol borde tillerkännas befogenhet att under vissa förhållanden i stället för straff meddela varning eller annan tillrättavisning, ansåg sig dock ej av dessa orsaker böra avslå förslaget, då dess snara antagande var av högsta vikt. Därtill komme, att, innan ytterligare anstalter blivit uppförda, lagen redan av utrymmesskäl ej kunde utsträckas att omfatta flera än de nu i densamma upptagna kategorierna av minderåriga förbrytare. Men riksdagen höll före, att, i mån som de goda verkningarna av lagens bestämmelser inträdde — varom riksdagen vore övertygad — såväl Kungl. Maj:t som riksdagen skulle låta sig ange-

läget vara att vidtaga sådana åtgärder, som möjliggjorde lagens utsträckning till alla de fall, där en lycklig verkan av dess bestämmelser kunde vara att påräkna; och i samband med en dylik utvidgning av lagens verkningskrets torde tillfälle erbjuda sig att taga i övervägande, i vad mån jämväl övriga av riksdagen antydda uppfostringsmedel kunde och borde komma till användning.

Vid behandling inom riksdagen av förenämnda år 1909 väckta motion förefanns icke någon meningsskiljaktighet rörande lämpligheten av den då föreslagna utvidgningen. Fångvårdsstyrelsen, styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona och styrelsen för svenska diakonissällskapet hava var för sig tillstyrkt riksdagens framställning.

Vid förarbetena till ny strafflag har frågan om behandling av minderåriga förbrytare varit föremål för särskild uppmärksamhet. Uti det av professor Johan C. W. Thyren framlagda principbetänkandet rörande strafflagens revision (Principerna för en strafflagsreform, del I, sid. 135—150) har sålunda en ingående behandling ägnats åt minderårigas brottslighet. I det kommittén hänvisar härtill, vill kommittén i detta sammanhang blott framhålla, att professor Thyren från behandling i uppfostringsanstalt vill undantaga allenast minderåriga, som begått mycket svåra brott.

Vid bedömande av frågan om utbytande av straff mot insättande i uppfostringsanstalt böra icke lämnas obeaktade de strävanden, som under de senare åren gjort sig gällande, att vid verkställighet av straff taga särskild hänsyn till de unga och anordna straffet för dem så, att strafftiden utnyttjas för att sätta dem i bättre stånd att reda sig, då de ånyo komma ut i livet. Särskilt anmärkningsvärd är i sådant hänseende den framställning, som av fångvårdsstyrelsen gjorts hos Kungl. Maj:t i dess skrivelse den 3 juli 1912. Efter en uttömmande motivering, vari bland annat redogöres för det i England använda s. k. Borstalsystemet, föreslog styrelsen, att i strafflagen skulle införas en ny straffart, benämnd korrektionsstraff, tillämplig därest någon, som fyllt 18 men ej 21 år, gjort sig saker till brott, som enligt strafflagen skulle föranleda fängelse eller straffarbete på viss tid, ej överstigande tre år. Korrektionsstraffet skulle komma till användning jämväl i fråga om den, som före fyllda 18 år gjort sig förfallen till fängelse eller straffarbete på högst nämnda tid, men prövades icke kunna eller böra intagas i allmän uppfostringsanstalt. Vid prövning om korrektionsstraff borde ådömas, skulle tagas i betraktande, huruvida de omständigheter, varunder brottslingen uppväxt och sedermera levat, samt hans personliga sinnesbeskaffenhet och övriga förutsättningar gäve vid

handen, att hans framtida välförhållande med större sannolikhet skulle kunna vinnas genom dylikt straff än genom det straff, som eljest vore i lagen för brottet stadgat.

Uti det av sakkunniga för utredning av vissa till strafflagstiftningen hörande frågor den 29 december 1914 avgivna betänkande med förslag till lag angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff (lag den 24 mars 1916) finnes en del föreskrifter, som avse yngre fångar. Sålunda föreslås, att fånge, som vid straffets början ej fyllt 20 år, skall avtjäna straffet helt eller delvis i huvudsakligen för yngre fångar avsedd straffanstalt, där det ej med hänsyn till strafftidens korthet, straffets art eller omständigheterna i övrigt finnes olämpligt. Vidare föreslås vissa modifieringar med hänsyn till sådana yngre fångar i fråga om tiden för enumsstraffet och sättet för dess verkställande m. m.

Några lagbestämmelser hava visserligen icke utfärdats i det i fängvårdsstyrelsens ovanberörda skrivelse den 3 juli 1912 angivna syfte, men vissa åtgärder hava dock i fråga om straffverkställigheten vidtagits för att åstadkomma ett bättre utnyttjande av strafftiden för unga förbrytare. Sålunda förordnas uti ett av fängvårdsstyrelsen den 3 januari 1914 utfärdat cirkulär, att till straffarbete i minst 3 månader dömda ynglingar skola sändas, om de ännu ej fyllt 18 år, till straffängelset i Uppsala och, om de fyllt 18 men icke 19 år, till straffängelset i Gävle. Beträffande fånge, som på grund av ungdom och anlag äger förutsättning att kunna uppläras i skrädveri eller sömnad, skomakeri, sadelmakeri, snickeri, måleri eller borstbinderi, skall enligt cirkuläret särskild anmälan göras för bestämmande av det fängelse, där straffet skall avtjänas. Uti förstnämnda bestämmelse har sedermera genom cirkulär den 28 juni 1915 gjorts den ändring, att till straffarbete i minst 3 månader dömda ynglingar, som ännu icke fyllt 19 år, skola sändas, om de äro dömda på kortare tid än 6 månader, till straffängelset i Gävle och vid en straffarbets-tid av 6 månader och därutöver till straffängelset i Uppsala.

Om det fostringsarbete för tillrättaförande av unga manliga brottslingar, som med år 1913 begynt vid straffängelset i Uppsala, meddelar fängelsets predikant enligt fängvårdsstyrelsens berättelse för nämnda år följande: 'Det gångna årets erfarenheter', säger han bl. a., 'berättiga till oförbehållsamt erkännande av den vidtagna åtgärdens lämplighet. Först och främst möjliggör den större enhetligheten av fångstammen en större enhetlighet i fångarnas behandling, som särskilt är av betydelse för den inre sidan av fångvården. Av vikt synes ock vara att i största möjliga

mån Uppsala fängelsets egenskap av gossfängelse får bliva bestämmande för fängelsets organisation och utrustning i det hela.' — 'De som haft lust för självstudier av ett eller annat slag, ha försetts med nödiga hjälpmedel. Över huvud har ett större krav på individualisering under nuvarande förhållanden gjort sig gällande än förr och har ock i största möjliga mån tillmötesgått. Till uppväckande av stämning av högtidlighet och andakt ha vid upprepade tillfällen sångstunder ägt rum inom fängelset, vid vilka körsång utförts. Även efter avslutandet av de söndagliga gudstjänsterna förekommer stundom solosång, som alltid i likhet med de större konserterna mötes av uppmärksamhet och tacksamhet från fångarnas sida. Av utomordentlig betydelse såsom stöd för den uppfostrande verksamheten är det arbete, som de unga fångarna ha att utföra. I detta avseende visar sig snickeriet erbjuda stora fördelar framför andra slag av arbete.' — 'Gemensamt arbete i en ljus, rymlig slöjdsal eller ute på trädgårdsfälten under bar himmel står för mig som idealet för rationellt anordnat straffarbete för unga brottslingar. Ett trängande behov är, att tillfälle beredes till ordentlig gymnastik. Om ock svårigheter därför under nuvarande förhållanden kunna förefinnas under de kallaste vintermånaderna, så kan dock under större delen av året gymnastik lätt utföras i sammanhang med de dagliga promenaderna i fångårdarna.'

Några av kommitténs ledamöter hava avlagt ett besök å fängelset i Uppsala för att taga kännedom om verksamheten därstädes. Utmärkande för den nya anordningen är framför allt det större utrymme, som lämnats åt skolundervisning, gymnastik och uppfostrande arbete. Av de 24 i fängelset vid tillfället intagna sysselsattes ej mindre än 19 med snickeri. Var och en av dessa fångar har sitt arbetsrum (en med stort fönster försedd cell, vartill dörren hålles låst) med hyvelbänk, verktyg och arbetsmaterialier; yrkesläraren går från den ene till den andre och undervisar dem eller infinder sig på deras begäran för att lämna upplysningar. De nyinkomna sättas ej genast i slöjden, utan få under den första tiden syssla med andra göromål såsom att knyta nät, spinna, laga strumpor o. s. v. Det är avsett, att de unga längre fram skola sysselsättas med trädgårdsarbete, för vilket ändamål intill fängelset belägen jord väntas bliva disponibel. För skolundervisningen finnes en särskild sal med plats för 6 fångar (under lektionen hava de skärmar mellan sig, så att de ej kunna se varandra), och där meddelas undervisning i vanliga skolämnen 3 à 4 timmar i veckan för varje läxlag. Gymnastik bedrives under vistelsen ute i promenadgårdarna. Enligt vad kommittén erfarit, är det meningen

att söka vidare utbilda det nya systemet vid Uppsalafängelset, och planer äro å bane att även vid fängelset i Gävle träffa anordningar för de ungas uppfostran under fängelsetiden.

Ehuru alltså inom fängelserna börjat vidtagas åtgärder, syftande till ett bättre utnyttjande av fängelsetiden för de yngre förbrytarna, är det uppenbarligen ej möjligt att i fängelset, där vistelsen dessutom alltid måste bliva mera kortvarig, vinna samma resultat med hänsyn till de minderårigas uppfostran, som i en enkom för dem avpassad uppfostringsanstalt. Erfarenheten synes hava till fullo ådagalagt, att den uppfostringsverksamhet, som kommit till stånd på grundvalen av 1902 års lagstiftning, haft en stor uppgift att fylla och även i det stora hela visat sig motsvara de därpå ställda förväntningarna. Större delen av de elever, som utgått från de allmänna uppfostringsanstalterna, hava blivit laglydiga och arbetsamma medborgare, under det att de, utsläppta efter ett kortvarigt fängelsestraff, antagligen snart åter skulle kommit i delo med rättsvisan eller eljest råkat på förfall. Det finnes ingen anledning att antaga, att icke lika gott resultat skall kunna vinnas med en del av dem, som gjort sig skyldiga till brott, för vilket enligt lagen straffarbete ådömes. Särskilt i fråga om dem, som gjort sig skyldiga till tjuvnadsbrott — och dessa äro de flesta — lärers, på sätt redan anmärkts inom högsta domstolen, goda förutsättningar finnas att kunna med framgång utföra enahanda uppfostringsarbete, som nu med tillämpning av 5 kap. 3 § strafflagen kunnat komma de till fängelse dömda till del. Överhuvud taget synes någon meningsskiljaktighet icke finnas om angelägenheten av en utsträckning, och kommittén finner sig också böra utan tvekan förorda en sådan.

Vad beträffar sättet för utvidgningen kan man tänka sig en sådan inskränkt till vissa arter av brott, närmast tjuvnadsbrotten, bland vilkas föröfvare man har att räkna med ett stort antal minderåriga. Emellertid synes det dock mindre lämpligt att begränsa uppfostringsförfarandet till dem, som gjort sig skyldiga till vissa arter av brott. Det hittills bedrivna arbetet å uppfostringsanstalterna synes ej heller hava givit anledning till något dylikt särskiljande, och även från fängelserna kunna exempel framdragas på ungdomar, dömda till straffarbete för andra brott än olovligt tillgrepp, vilka skulle lämpat sig för intagande å uppfostringsanstalt. Kommittén ansluter sig därför i detta avseende till det förslag,

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 9 saml. 30 häft. (Nr 34—35). 3

som gjordes i motionen till 1909 års riksdag och sedermera vunnit avslutning från olika håll, nämligen att förordnande om intagande i uppfostringsanstalt bör kunna meddelas även vid brott, som beläggas med straffarbete, och detta utan hänsyn till brottets art.

Med denna utgångspunkt är det emellertid dock nödigt att bestämma en viss gräns i fråga om strafftidens längd, utöver vilken ej må vara medgivet att sätta uppfostringsåtgärder i stället för straff. Såsom professor Thyrén i sitt ovan citerade arbete framhåller, torde nödvändigheten av en sådan gräns visserligen icke vara att söka däri, att icke den, som begått t. ex. ett mord, skulle vara mottaglig för uppfostringsåtgärder. Utan denna nödvändighet ligger i den allmänna rättsuppfattningen, som icke skulle känna sig tillfredsställd med att ett så svårt brott fritoges från straffpåföljd, samt i allmänpreventiva hänsyn. I fråga om var gränsen skall läggas, kunna åter olika meningar råda. Det synes dock kommittén föreligga starka skäl att här stanna vid den gräns av 6 månaders straffarbete och däremot svarande 1 års fängelse, som vid 1909 års riksdag ifrågasattes. I allmänhet torde kunna sägas, att de brott, som beträffande minderåriga kunna komma att beläggas med högre straff, äro av den svåra beskaffenhet, att ovan angivna hänsyn icke medgiva straffets bortfallande. I alla händelser synes det vara försiktigast att vid den nu ifrågasatta förändringen, som ej avser någon omläggning av tvångsuppfostringsinstitutet, icke gå härutöver. Härtill kommer, att redan en utsträckning till straffarbete i 6 månader och motsvarande fängelsestraff, såsom nedan visas, kommer att medföra rätt stora kostnader för det allmänna.

Å andra sidan synas skäl ej föreligga att gå under nämnda gräns. Av de redogörelser, som nedan lämnas rörande minderåriga förbrytare ådömda eller av dem undergångna straff, framgår, att ett jämförelsevis stort antal sådana personer ådömts straffarbete i 6 månader, samt att en betydande del av dessa av fängelsemyndigheterna ansetts lämpliga för tvångsuppfostran. Gällande strafflag har visserligen för ett jämförelsevis stort antal brott straffets minimum förlagt vid 6 månaders straffarbete, vilka brott därigenom angivas såsom svårare; men även en stor del av dessa brott är otvivelaktigt av sådan art, att förordnande om intagande i uppfostringsanstalt bör kunna ifrågakomma, där omständigheterna i övrigt tala därför. Härtill kommer, att domstolen med anledning av bestämmelserna i 5 kap. 2 § strafflagen kan nedsätta straffet till hälften, och att alltså 6 månaders straffarbete icke beträffande de minderåriga är att be-

trakta som en minimigräns för dessa brott i samma mening som för vuxna brottslingar.

Frågan om gränsen bör läggas vid 6 månaders straffarbete eller sättas lägre, påverkas i viss mån också av möjligheten att erbjuda erforderligt antal platser på lämpliga anstalter. Såsom nedan närmare beröres, har kommittén vid utredning av sistnämnda fråga kommit till det resultat, att hinder ej heller härutinnan bör möta för att välja 6 månaders straffarbete såsom gräns.

Av den utav kommittén här ovan föreslagna utsträckningen av tvångsuppföstringsinstitutet föranledes direkt ingen annan förändring i lagstiftningen härom, än att i 5 kap. 3 § strafflagen samt i 8 § av lagen angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppföstran den 27 juni 1902 gives uttryck åt den höjning av fängelsestraffets maximum till ett år och den utsträckning till straffarbete i högst 6 månader, varom ovan talats. Kommittén har ock avgivit förslag till ändrad lydelse av dessa båda lagrum.

Inom den sålunda föreslagna gränsen skulle domstolarna alltså hava att välja de fall, som kunna lämpa sig för uppfostringsanstalterna. Beträffande de omständigheter, som därvid böra vara vägledande, torde de nuvarande bestämmelserna hava fyllt sin uppgift, och klagomålen, där sådana framkommit, hava gått ut på att de angivna grunderna icke följts så noga, som ske bort. Såsom ovan framhållits, hava de anstalter, som hava att utföra uppfostringsarbetet, på de senare åren ansett sig kunna konstatera en ändamålsenligare tillämpning. Det riktiga urskiljandet av de för tvångsuppföstran lämpade fallen sammanhänger naturligen med den större eller mindre fullständighet, med vilken undersökningarna rörande de minderårigas förhållanden utförts. En jämförelse mellan dessa undersökningar nu och under de närmaste åren efter lagens ikraftträdande visar, enligt vad från anstalterna meddelats, att undersökningarna i de till anstalten hänvisade fallen numera i regel äro mycket fullständiga och giva en god bild av elevernas föregående och deras omgivning. Särskilt böra därvid omnämnas de förundersökningar, som utförts av föreningen Skyddsvärnet genom dess centralbyrå i Stockholm samt filialer i Göteborg och Malmö. Sannolikt är, att den allt större framgången i uppfostringsanstalternas arbete också berott på en ökad möjlighet för anstalterna att fylla sin uppgift, sedan deras erfarenhet blivit större.»

Ehuru nu förevarande förslag icke avse någon ändring i de grunder,

vilka domstolarna hava att följa vid bedömandet utav lämpligheten av att minderårig intages i allmän uppfostringsanstalt, vill utskottet med anledning av fattigvårdslagstiftningskommitténs här ovan sist intagna yttrande erinra om följande i förevarande avseende avgivna yttrande av den kommitté, vars den 26 oktober 1898 avlämnade betänkande och förslag ligger till grund för den nu gällande lagstiftningen på området:

»Ett nödvändigt villkor för att verkligen den unge brottslingens insättande i uppfostringsanstalt länder honom till nytta, är, att han med hänsyn till utvecklingen av sina själsförmögenheter ännu kan anses mottaglig för den uppfostran, som kan beredas honom uti ifrågavarande anstalter. I annat fall bör han så mycket mindre överlämnas till en uppfostringsanstalt, som man ock kan befara, att han skulle på övriga därstädes intagna minderåriga kunna utöva ett skadligt inflytande. Till förekommande härav har kommittén ansett nödigt att i lagförslaget föreskriva, att domstol äger meddela ett sådant förordnande, varom nu är fråga, endast för så vitt den brottslige 'sinnesbeskaffenhet och förståndsutveckling' prövas därtill föranleda, eller med andra ord, därest den brottslige såväl i sedligt och intellektuellt hänseende befinnes vara ännu så outvecklad, att man med skäl kan antaga, att han genom uppfostran må kunna rättas.»

*Ändringarna
i 4 och 10 §§
i lagen den 27
juni 1902.*

Ändringen i 4 § av lagen den 27 juni 1902 består i att paragrafens tredje stycke tillagts paragrafen. Denna ändring har föreslagits av fattigvårdslagstiftningskommittén efter det Kungl. Maj:t anmodat kommittén att vid det kommittén eljest givna uppdrag taga i övervägande dels en av styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona i skrivelse den 22 augusti 1913 gjord hemställan om vissa åtgärder för beredande av vård åt elever lidande av tuberkulos och dels en av svenska diakonissällskapet i dess årsberättelse för år 1914 angående sällskapets hem å Viebäck gjord hemställan om lagbestämmelser i syfte att bereda hemmen trygghet mot intagande i desamma av elever, som äro behäftade med könssjukdom eller befinna sig i grossess, vilken hemställan förordats av Konungens befallningshavande i Jönköpings län.

Ändringen i 10 § är på sätt av propositionen framgår betingad av ändringen i 4 §.

*Ändringarna
i 5 och 6 §§ i
lagen den 27
juni 1902.*

Enligt den nu gällande lydelsen av lagen den 27 juni 1902 stadgas i 5 § 2 stycket, att senast då elev uppnått 20 år, skall han utskrivras från anstalten, och i 6 § 2 stycket, att styrelsen har att för elev, som

utskrivnes utse första anställningen, vilken eleven icke äger att utan styrelsens tillstånd lämna, förr än ett år efter utskrivningen förflutit.

De nu föreslagna ändringarna i 5 och 6 §§, vilka ändringar avse de nu återgivna stadgandena, hava föranletts av en av styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona den 13 januari 1915 gjord och sedermera till fattigvårdslagstiftningskommittén överlämnad framställning, däruti huvudsakligen anfördes: I de fall, då elev villkorligt utskrivits enligt 4 §, vore faran för att styrelsen utövade den styrelsen enligt andra stycket tillkommande rätt att återtaga eleven en anledning för eleven att kvarstanna i den för honom utsedda tjänsten. Som däremot någon påföljd icke vore stadgad för ett brytande mot bestämmelsen i 6 § 2 stycket, vore denna bestämmelse ganska verkningslös. Enligt 5 § 2 stycket skulle elev utskrivas senast då han uppnått 20 år. Efter denna tid komme sålunda ett lämnande av för elev utsedd tjänst icke att medföra någon påföljd för honom. I de fall, då elev först i 18-årsåldern överlämnats till anstalten, kunde styrelsen alltför kort tid övervaka, att elev bibehölle sin anställning. Emellertid vore det av särskild vikt, att dylik övervakning kunde ske ganska länge under den för eleven särdeles kritiska tiden, som följde på hans lämnande av anstalten.

I anledning av denna framställning föreslog kommittén, att 5 § 2 stycket måtte erhålla den lydelse, att elev skall utskrivas från anstalten senast då han uppnått 21 års ålder, och har detta förslag upptagits i propositionen.

Såsom av propositionen framgår, är i 6 § 2 stycket ingen annan ändring gjord, än som följer av den föreslagna ändringen i 5 § 2 stycket.

I de delar, däruti utskottet här ovan icke redogjort för fattigvårdslagstiftningskommitténs i propositionen åberopade betänkande, får utskottet hänvisa till betänkandet.

Vid granskning av de i propositionen innefattade förslagen har utskottet icke funnit anledning till anmärkning mot desamma.

Utskottet får alltså hemställa,

att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 23 april 1917.

På lagutskottets vägnar:

CARL LINDHAGEN.